

KÄNSELSPRÖTET

Föreningen Finlands Dövblinda rf

Januari/2000

Millenium-babyn Leo

Transporttjänster som tema

Hörselskadades livssituation

Innehåll

Känselsprötet 2000-tidtabell.....	2
Ledaren:	
Låt om oss dra åt samma håll.....	3
Taxi och skötseln av egna ärenden.....	4
Transporttjänster utvecklas i Kommunerna.....	6
Problemen med de nya servicelinjerna.....	8
Det var nära ögat, snuddande nära Synskadade och trafiken.....	10
Medlemmarna i den nya styrelsen.....	11
Millenium-babyn föddes i Sverige.....	12
Utbildningens betydelse för Hörsel-och synskadade.....	14
Hörselskadade vuxnas livssituation i Finland 1999.....	15
Fem frågor.....	17
Usher-ungdomar från Uleåborg Förbereder sig för euro-tiden.....	18
Vem är Årets Kulturperson?.....	20

Pärbilden: Millenium-babyn Leo.
(Foto: Krister Berg, internet: <http://www.pitea.se/baby/leo.htm>)

Följande Känselsprötet utkommer 16.2.2000. Materialet skall vara på redaktionen 4.2.

Känselsprötet 2000-tidtabell

Känselsprötet utkommer år 2000 igen som vanligt 12 gånger. Juni-numret är ett dubbelnummer, så i praktiken blir det 11 gånger. Teman detta år är i januari transporttjänster, i mars mat och motion, i augusti den medicinska utvecklingen och i oktober religion. I de andra numrena behandlas olika aktuella saker. Juni-numret blir igen ett litet läsepaket.

Känselsprötets utkommer på följande dagar:

19.1., 16.2., 15.3., 12.4., 17.5., 21.6., 23.8., 13.9., 18.10., 15.11. och 14.12.

Nyhetstidningen utkommer 48 gånger också år 2000. Den utkommer på fredagar. Meddelanden till Nyhetstidningen skall inlämnas på måndagen eller senast på tisdag förmiddag. Nyhetstidningen utkommer inte veckorna 16 (påskveckan), 28 (sommarlov), 29 (sommarlov) eller vecka 52 (jullov).

Vi önskar trevliga läsestunder!

Katri Pyykkö och Raili Karisaari □

Låtom oss dra åt samma håll

Jag skriver nu min första ledare som ordförande.

Till att börja med tackar jag alla medlemmar för förtroendet. För det andra tackar jag Raimo Korpela för undervisningen, genomgången och stödet. Han har verkligen varit till stor hjälp, när jag förberett mig för denna uppgift och när jag tar emot den. Å det följande några tankar om föreningsverksamhet och särskilt vår egen förening.

En förening är till för sina medlemmar. Detta skall man komma ihåg. Endast genom att verka för våra medlemmar, förtjänar vi vår existens.

Jag ser denna förening, som en förening, som en ny medlem har lätt att komma med i. Medlemmarna upplever att de har glädje, nytta, trygghet- ja allt möjligt, av föreningen. Om detta inte är verklighet idag, kommer det att vara det i framtiden.

Jag anser att grundförutsättningen för all mänsklig verksamhet, är att

vi kan vara i kontakt med andra människor. Särskilt i vår förening är olika kommunikationssätt nödvändiga. De bör goodkännas, de skall kunna utläras och inläras. Jag tänker ofta också på äldre dövblinda och deras problem.

Förra sommaren grundades Europeiska Dövblindas Förbund (European Deafblind Union, EDBU). På grund av bristen i våra resurser, lönar det sig för oss att rikta vår internationella verksamhet på att utveckla och utvidga detta förbund.

Ändå anser jag att de viktigaste i vår föreningsverksamhet är samarbete och uppskattandet av andra människor. I samarbete med personal och andra föreningar, när dövblinda själva beslutar om sina saker, för vi denna förening mot en bra framtid.

Vi har varandra och mycket att bry oss om. När vi drar åt samma håll, är det till allas bästa.

Seppo Jurvanen
Ordförande □

Taxi och skötseln av egna ärenden

Svårt handikappade rätt till 18 resor i månaden

Katri Pyykkö

I stora kommuner beställs taxin numera från taxicentraler. Detta gör att taxichaufförerna vaireirar. När man beställer taxi från taxicentralen, bör man säga att man behöver ledsagande, då man är hörsel- och synskadad.

I små kommuner finns det få taxichaufförer. Man lär snabbt känna dem. Man kan ofta också beställa taxi genom att ringa direkt åt chauffören. Det garanterar, att chauffören alltid är den samma.

Ibland kan taxichauffören i en stor kommun ta tillräckligt bra den hörsel- och synskadades behov i beaktande. I det fallet skulle man vilja komma överens med chauffören, att han kommer en annan gång också. Man kan alltid fråga. Chauffören berättar, om han kan. Nödvändigtvis kan chauffören inte göra ett sådant avtal, t.ex. ifall han kör en bil som ägs av någon annan. I många stora kommuner och städer krävs också, att taxi alltid beställs från taxicentralen.

Om man lyckas göra ett avtal med taxichauffören, skall man minnas, att chauffören är i arbete. Taxin kan aldrig veta, vart man skall föra den förra kunden. Det kan hända, att resan är så lång, att taxin kommer för sent till den överenskomna tiden.

Taxichauffören är inte en hjälpare, trots att en stor del av chaufförerna hjälper till. De bär in uppköp och leder en till den rätta dörren, om man ber dem. Det finns också historier om taxichaufförer som kommer in i affären eller banken och hjälper. Då är det säkert fråga om en lång kundrelation eller bekantskap. I vissa kommuner betalar kommunen för den tid, som taxin väntar på kunden, då kunden sköter sina ärenden. I detta avseende är människorna ojämlika på olika håll i Finland.

Kommunen betalar en del

Hörsel- och synskadade och dövblinda är bra taxikunder. Personer i

Våra nyvarande ordföranden Seppo Jurvanen går i taxibilen. (Photo: Diana Törnroos)

som tillhör olika handikappgrupper är berättigade till 18 tur-resor i månaden. Man kan besöka läkare, sjukhus, bank, butik eller fara på besök. Seden i olika kommuner skiljer sig däri, om man med taxi får fara till grannkommunen eller bara åka inom kommunen. Människor är i en ojämlig ställning också i detta avseende.

Den egna kommunens socialbyrå står för resekostnaderna, men en del måste man betala själv. Oftast är den egna andelen lika stor som det skulle kosta att åka buss. Den varierar alltså från kommun till kommun.

Hur betalar man

Kommunen bestämmer, hur taxiresorna betalas. I allmänhet betalas

resorna kontant eller med kort åt chauffören. Efteråt anhåller man om ersättning av kommunens socialbyrå.

I vissa kommuner har man prövat ett taxikort. Det är laddat med 18 resor. Kortet och den resterande andelen av resans pris ges åt chauffören. Han stämplar kortet och kortet innehåller då en resa mindre.

En svårt handikappad person kan resa med taxi också på kredit. Då får chauffören ersättning av kommunens socialbyrå. Den egna andelen betalas då åt chauffören eller så skickar socialbyrån räkning åt kunden för kundens egna andel. Seden varierar från kommun till kommun. I vissa kommuner kan man bara resa på kredit, ifall man är berättigad till att använda invataxi. □

Transporttjänster utvecklas i kommunerna

Katri Pyykkö

På olika håll i Finland har man utvecklat transporttjänster. Under årens lopp har lokala bussturer försvunnit från avlägsna trakter. Människorna har flyttat bort eller så har största delen skaffat egen bil. Då lönar sig inte busstrafiken mera. Gamla människor, som inte har egen bil, kan då bara sköta sina ärenden med taxi eller med hjälp av bekanta.

Nu har man i kommunerna börjat utveckla "samtaxin" eller andra tjänster för personer på avlägsna platser samt för handikappade, som är berättigade till transporttjänster.

Kuopios experiment: PALI

I Kuopio ordnas en del av handikappades transporter som "efterfrågestyrd kollektivtrafik" eller som PALI-transporter. Det innebär, att Kuopios social-och hälsostation har ett egen central som sköter om transporter. Den förkortas MYK. MYK:s tjänster kan användas av de, som kommunen borde ordna transport åt enligt handikappservicela-

gen eller socialvårdslagen. Alla kan alltså inte använda dem.

När kunden vill bli hämtad från sitt hem, beställer han en resa från MYK. Den beställs en dag eller några timmar före man skall fara. Kunden får redan i telefonen veta, hur resan ordnas. Transporterna sköts av Kuopios trafik och taxin. MYK:s reseförmedlare samlar resor och beställer resorna av en tjänstebuss, ifall den beställda resan passar in i dess rutt. I annat fall beställer förmedlaren resan av taxin, som har avtal med staden.

I Kuopio är PALI-tjänsterna indelade i fyra trafikområden. Varje område har sina egna tjänstebuss-rutter. Vid behov avviker tjänstebussen från rutten och hämtar sina kunder från hemgården. Längs rutten finns även hållplatser, varifrån man kan stiga på utan att man beställt. Alla kunder betalar samma avgift som är den samma som kollektivtrafikavgiften i Kuopio. MYK betjänar också andra provkommuner. De är Siilinjärvi, Nilsjä, Kiuruvesi och

Varkaus. I dessa kommuner prövar man med PALI-transporter också för andra transporter, t.ex. skoltransporter.

Användarna av PALI-transporterna är nöjda i Kuopio. Man kommer lätt in i bussen. Servicen underlättar att röra sig och göra ärenden. Endel av kunderna är dock ledsna, att de inte kan använda invataxi längre. PALI-transporterna täcker inte hela behovet av transporter.

Vanliga taxi-och invatxitransporter används än.

Experimentet har medfört besparingar för kommunen. Det har inneburit att taxichaufförerna förtjänat mindre. Taxiichaufförerna har lite motsatt sig detta.

(Källa: Moilanen, Merja: Pali vie ja Pali tuo (Pali för och hämtar). Sosi-aaliturva, nro22, 1999.)

Janakkalas modell: Tassu

I Janakkala kommun betjänar Tassu-servicebussen. Det är en liten buss, dit alla hjälpmedel ryms. Den är utan trappor, så det är lätt att komma in. Tassu-bussen har vissa rutter vissa dagar. Man stiger på Tassu från busshållplatser, men det finns även ett telefonnummer, på vilket man kan beställa bussen att komma hem efter en. Bussens rutt är dock sådan, att den endast kan

göra små avvikningar från rutten. Den hämtar inte kunder långt utanför rutten.

Ledande socialarbetare i Janakkala kommun, Tuula Ruohonen att alla kommuninvånare kan utnyttja bussen. Tyvärr har de handikappade inte tagit väl emot Tassi-bussen. Men invånare i avlägsna byar är glada. Användningen av bussen är ganska liten, beklagar sig Ruohonen. Hon berättar, att när socialbyrån sänder ett transportbeslut åt en handikappad, sänder de också reklam om Tassu-bussen. Transportavgiften med bussen är 10 mk, men med ett transportbeslut kan man resa gratis!

Samtransport, stämning

Den viktigaste orsaken till kommunernas experiment med samtransport är inbesparingar. Experimenten förekommer inte i alla kommuner, men om det finns en i din kommun, lönar det sig att pröva. Det kan vara roligt. Fördelen med samtransporter är, att man träffar andra människor.

Problem uppstår, om man behöver ledsagare eller medhjälpare. Någon lösning på det kan inte de ovan nämnda experimenten ge. Även andra problem förekommer. Mera om dem i följande artikel. □

Problem med nya servicelinjer

Katri Pyykkö

Kynnys rf:s jurist **Jari Korpi** är insatt i hur de nya servicelinjerna fungerar. Han berättar, att man inte ännu kan avgöra, om de nya samtansporterna och andra experimenten motsvarar de handikappades behov. Enligt honom kan man inte tvinga någon att använda servicelinjer.

Rätt att röra sig

Handikappade måste ha rätt att röra sig och valfrihet. Användningen av invataxi eller taxi är oberoende av tid och plats. Servicelinjerna följer ofta en viss rutt och under vissa tider. Om man skall beställa servicen, kan man göra det endast på tjänstetid, inte på kvällen eller på veckosluten. Korpi bekalgar sig över, att t.ex. Seinäjoki har bestämt vem som bör använda servicelinjer. De får inte längre ersättning för transport med invataxi.

Enligt 3§ Handikappservicelagen skall också transporttjänsterna vara till sitt innehåll och sin omfattning sådana som behovet i kommunen förutsätter. Tjänsterna bör ordnas så, att deras innehåll och omfatt-

ning räcker åt individerna, åt handikappade personer. Tyvärr, förstår man inte alltid detta i kommunerna, säger Korpi.

En handikappad person har rätt till 18 enkelriktade resor på fritiden på sin egen kommuns eller närkommuns område. Kommunen har inte rätt att neka kunden att använda transporttjänster inom närkommuns område. Det finns beslut av Högsta förvaltningsdomstolen i denna fråga. Hur man definierar närkommunen är ett problem. Är det fråga om bara grannkommunen eller är det ett större område. Problemet med servicelinjerna är, att de oftast inte kör till närkommunerna, utan bara inom kommunens område.

Enligt handikappservicelagen skall servicen också stöda den handikappade personens egna prestationsförmåga. Korpi säger, att personens egna agerande kan lida, om han tvingas använda servicelinjer, fastän de inte motsvarar hans behov.

Mellan personen och kommunen kan uppgöras en serviceplan, som

berör alla tjänster, också transporttjänsterna. I den kan personens egna behov tas i beaktande.

Tjänster som kommunen erbjuder

Enligt 7§ Handikappservicelagen kan kommunen beakta de behov som den handikappade framför. De nya experimenten har ofta sin utgångspunkt hos producenten d.v.s. kommunen. Handikappades behov har inte beaktats.

Kommunerna skall sköta transporttjänsterna själv eller tillsammans med andra kommuner. Kommunen kan även köpa servicen från en privat företagare. Nivån på servicen skall vara på en sådan nivå, som man kan förutsätta av kommunens tjänster. Ett annat alternativ är, att kommunen ersätter taxi-eller invatxikostnader.

Bakom servicelinjerna ligger tanken på besparingar. Kommunen kan ordna servicelinjer och sköta verksamheten själv eller köpa servicen. Då väljer kommunen vilket alternativ som är lönsammast. Problemet är, om tjänsterna är sådana som individerna behöver.

Till transporttjänsterna hör ledsagarservice samt åtminstone 18 enkelriktade resor i månaden. Jari

Korpi undrar, hur man kan trygga ledsagartjänster med servicelinjer.

Servicelinjerna kan utvecklas

Jari Korpi säger, att servicelinjerna kan utvecklas genom att beakta några saker. Man bör klargöra, hurdana tjänster som behövs genom att fråga kundföreningar och kommunens socialbyrå. Servicens personal skall utbildas till att beakta de handikappades behov. Transportmedlen skall vara lämpliga och av bra kvalitet. Kundfeedbacken skall beaktas och vid behov skall tjänsten ändras.

Det finns mycket bra med servicelinjerna, säger Korpi. De är i stort planerade för den ökande andelen åldringar. För lätt handikappade personer kan de vara en bra lösning. Lagenliga tjänster skall dock tryggas åt alla. Man kan locka personer att åka med servicelinjer, men inte tvinga, påminner Korpi. Han anser det bra, att kollektivtrafiken planeras för handikappade. Som exempel nämner han låggolvsbussar och SJ:s nya tågagnar.

Individens rätt att röra sig är en grundrättighet, säger Korpi. I det kommunala beslutsfattandet glöms bara handikappservicelagens paragrafer ofta bort. □

Det var nära ögat, snuddande nära! Synskadade och trafiken

Pekka Juusola

Ordförande för OLN:s intressebevakningsgrupp

I e-posten har det diskuterats om farliga situationer i trafiken. Synskadades intressebevakningsgrupp i Uleåborgs län har också diskuterat, hur man kan förbättra synskadades situation i trafiken. Man är ännu på hälft, men förberedelser är på gång.

Undervisningsmaterial till bilskolorna

OLN:s intressebevakningsgrupp beslöt i december, att den gör ett förslag till gruppen för vardagsbekymmer inom Synskadades Centralförbund. Intressebevakningsgruppen skall föreslå, att gruppen för vardagsbekymmer skall börja planera och framställa undervisningsmaterial för bilskolorna, Varje person som skaffar körkort, går i bilskola. Det är en bra kanal att upplysa bkivande förare om synskadade i trafiken.

Förslaget förbereds enligt följande. Vi kom överens, att jag bekantar mig med bilskolorna i Uleåborg och intervjuar dem, vilka behov de har:

Många bilskolelärare och ägare har mycket att göra, så jag kommer överens om en tid för möten, så att vi kunde diskutera. Alla var intresserade av temat: synskadade och trafiken.

Oväntade upptäckter

Bilskolornas läroböcker blir snabbt föråldrade. Till exempel den år 1997 tryckta "Bilskolans lärobok" är godländ av Bilregistercentralen och rekommenderad av Finlands Bilskoleförbund. I innehållsförteckningen ser man att på sid 65 nämns handikappade. På sidan finns en dålig bild av en synskadad, som har en vit käpp i högra handen och håller i kopplet till ledsagarhunden i den andra handen. Också en person som ser bra tycker att bilden är oklar. Käppen syns knappt mot vägytan. I bildtexten sägs: "Du känner igen en synskadad i trafiken på ledsagarhunden eller den vita käppen". Det är allt som nämns om synskadade.

Den information som finns är dålig.

Hurudan är då uppfattningen om synskadade? Redan vid den första bilskolan jag besökte, sade en lärare: "Det var bra att du kom, då jag ofta funderat, vem som avgör när den synskadade går över vägen, hunden eller den blinda själv?"

Det var ganska lätt att besvara det. Det är nog den synskadade som bestämmer. Jag har nog pratat med så många hundanvändare, att jag nog minns denna självklarhet. Också vid andra bilskolor frågade man samma sak. Man vet även lite om den vita käppen, t.ex. om användaren av käppen är blind eller dåligt seende.

Man önskade undervisningsmaterial

Mest önskade bilskolornas ägare och lärare en kort videofilm om användare av ledsagarhund och vit käpp. Ett alternativ var önskan om en diabildserie eller oh-transparangserie.

Jag tycker det skulle vara en förbättring, ifall det bland trafikmärkena skulle finnas märken över användare av ledsagarhund och vit käpp. Då skulle man vid undervisningen kunna fundera på problem med synhandikapp och olika grader av synskador. Också frågan om vem som befäller skulle bli klar. □

Nya medlemmar i styrelsen

Katri Pyykkö

På höstmötet i Tammerfors valdes tre nya styrelsemedlemmar och en ny ordförande. Av de gamla medlemmarna fortsätter **Seija Troyano** och **Ulla Kungas**. **Ilkka Harju** är en helt ny styrelsemedlem. Till ordförande valdes **Seppo Jurvanen**. Eftersom han redan var styrelsemedlem, valdes en styrelsemedlem för ett år i hans ställe, **Eija Halonen**. **Anita Palo** och **Aatos Ahonen** fortsätter i styrelsen. Som expertmedlemmar valdes **Pekka Rantalainen**, **Terhi Muhonen** och **Pauli Kelander**.

Eija Halonen är 30 år gammal och bor i Jyväskylä. Hon är ljushårig och har gröngråa ögon. Hennes hobbyn är utlandsresor, jogging, klubbverksamhet, läsning och slalom. Hon använder både finska och teckenspråk. Hon berättar, att hon är en lugn och glad människa.

Styrelsearbete är något nytt för Eija. Hon berättar, att hon vill påverka i

dövblindas frågor samt särskilt i ungdomarnas situation. Hon ser sin uppgift som en utmaning.

Ilkka Harju är 27 år gammal. Han bor i Vanda. Ilkka är helt blind, men hör lite. Han kommunicerar med tal.

Ilkka har varit med i Finlands Dövblinda rf:s verksamhet sedan 1998. Han valdes då till ordförande för dövblindas schackklubb. Efter det blev han medlem i föreningen. Sedan 1993 har han dock varit med på tillfällena som ordnats av Helsingfors universitets centralsjukhus.

Ilkka blev intresserad av styrelsearbete av många orsaker. Föreningsverksamhet har varit en hobby för honom redan en tid och när han ombads vara kandidat, tänkte han, att det kunde vara intressant. Den viktigaste orsaken är, att han vill driva dövblindas intressen och styrelsearbetet gör det möjligt. Han tror också, att vänskapskretsen utvidgas och han får nya bekanta.

I nästa Känslsprötet publiceras bilder på styrelsens alla medlemmar. □

Millennium-baby föddes i Sverige

Katri Pyykkö

Sofia och Daniel Nilsson fick en baby 1.1.2000 klockan 12.12 på dagen vid Bodens sjukhus i Sverige. De bor permanent i Piteå, som ligger ca. 200 km norr om Umeå.

Mamma från Finland

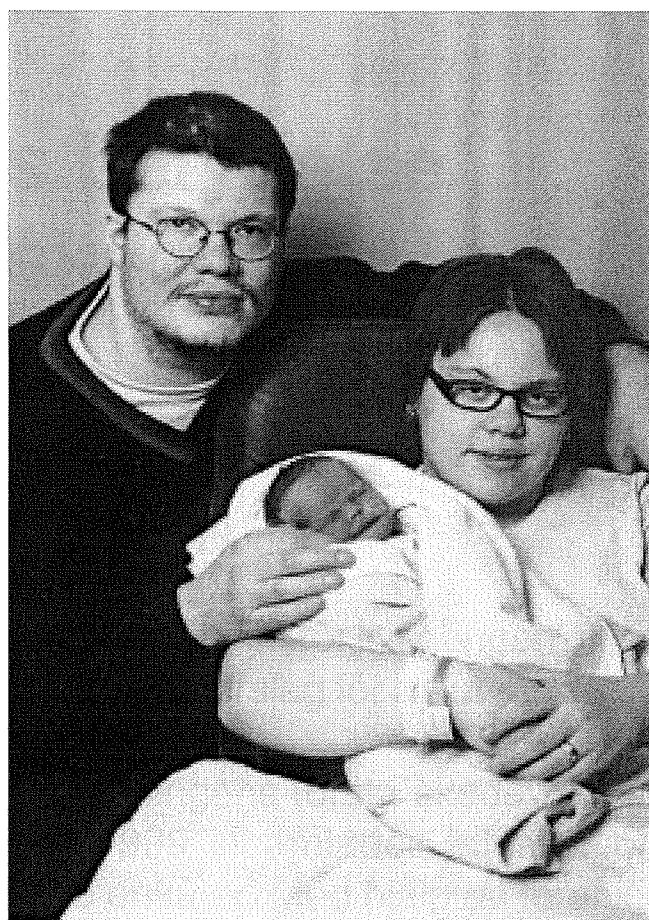
Sofia är finlandssvensk. Hon är hemma från Oravais, som ligger ca. 50 norr om Vasa i Österbotten.

Sofia har ushers syndrom. Hon hör inte och hon har rörsyn. Hon använder teckenspråk. Hon kan inte finska, men noog svenska.

Sofia studerade i Borgå vid de dövas skola. När den upphörde, flyttade hon till Härnösand i Sverige för att studera.

Efter studierna bodde hon i Örebro i Sverige. Emellanåt var hon ett år hemma i Oravais i Österbotten.

*Leo och hans föräldrar
Daniel och Sofia.
(Photo: Krister Berg)*

Hem i Piteå

Sofia flyttade tillbaka till Örebro. Där träffade hon sin blivande man, Daniel. Daniel Nilsson bodde i Piteå och Sofia flyttade dit. De gifte sig år 1999. De kommunicerar med teckenspråk, då också Daniel är döv.

Sofia berättar på sin hemsida i internet, att hon inte återvänder till Finland. Hon berättar, att hon är gift och väntar barn. Hennes hem finns i Piteå.

Vältimat

Piteå stad var en av de första städerna, som beslöt att komma ihåg sina första millenium-baby. Pampers-blöjeföretaget kom med, då det har kunder runtom i världen. Så be-

rättar företagets representant på Piteå stads hemsida i internet.

Sofia och Daniels Leo-baby skulle födas först i februari, men så blev det inte. Staden gav 50 000 mk åt de lyckliga föräldrarna och lilla Leo-baby fick Pampers-blöjor för ett år. De lyckliga föräldrarna berättar, att de skall skaffa saker som Leo behöver för pengarna.

Källor:

<http://www.pitea.se/baby/leo.htm>
<http://www.pitea.se/baby/2000.htm>
<http://www.algonet.se/~dn/dundee/index.html>
<http://www.algonet.se/~dn/soffe/soffe/index.html> □

Utbildningens betydelse för hörselskadade

Elina Lehtomäki, forskare

Jyväskylän universitet, Specialpedagogiska institutionen

I den pedagogiska sociologin har man de senaste åren forskat, hur människan utbildning påverkar hennes livsgång och samhällsliga utveckling. Dövas, dåligt hörandes och dövblindas utbildnings betydelse har inte undersökts tidigare någonstans.

Nu har specialpedagogiska institutionen vid Jyväskylän universitet inlett ett forskningsprojekt, med temat **Utbildningens betydelse för hörselskadade personers livsgång.**

Det inleddes i början av år 1999 och finansieras av Bovallius-stiftelsen. Projektet leds av professor Sakari Moberg och han får hjälp av professor Joel Kivirauma. Tio specialpedagogik och pedagogik studerande gör sina pro-gradun i projektet.

Med projektet söker man svar på bl.a. följande frågor: Hur är hörselskadade personers livssituation? Vad har de för utbildning i dagens Finland? Hur upplever de betydelsen

av utbildningen för livsgången? Vad har de för förslag för att utveckla utbildningen?

I forskningens första skede på våren 1999 insamlades information med enkäter. Med hjälp av föreningar för hörselskadade och olika utbildningsanstalter fick man reda på vem man skulle skicka enkäten åt. Även skolor för döva på grundskolenivå sände kontaktuppgifter och de kommer att utnyttjas i ett senare skede.

De första pro-graduna

I de första pro-graduna granskas uppgifter som erhållits av 493 hörselskadade från barndomen, 12 hörselskadade som fått skadan som vuxna och 6 dysfatiker. Under 1999 och 2000 intervjuas ännu endel av dem. Forskningens första pro-gradu har blivit färdig. I Kirsi Niemis arbete undersöks hörselskadade personers livssituation. □

Hörselskadade vuxnas livssituation i Finland 1999

Kirsi Niemi

I forskningen om hörselskadade vuxnas livssituation i Finland undersöktes döva, dåligt hörande och dövblinda vuxnas nuvarande livssituation.

I forskningen klargjordes, om det finns skillnader i familjeform, boende, arbete eller fritid mellan olika hörselskadade grupper, åldersgrupper eller kön. Dessutom undersöktes hörselskadades identitet, d.v.s. till vilken grupp de anser sig höra, kommunikationssätt samt språkkunskap. Informationen erhöles via enkäter som de svarande fyllde i.

I forskningen deltog 493 personer. Av dem var 316 döva, 148 dåligt hörande och 28 dövblinda. För dövas och dåligt hörandes del kan slutledningarna sägas gälla alla hörselskadade personer, som har fått en andra stadiets utbildning. För dövblindas del är materialet dock litet. De individuella skillnaderna försvårar en generalisering.

Identitet och kommunikation

Döva upplever i allmänhet att de hör till döva eller de teckenspråkigas grupp. De tillbringar också mycket tid tillsammans med andra döva och använder teckenspråk.

Dåligt hörande är ofta till sin identitet också dåligt hörande. De använder finska och är tillsammans med andra dåligt hörande eller hörande personer. Dåligt hörande födda på 1960-talet använder mer teckenspråk mer än de andra dåligt hörande och är tillsammans med döva.

Dövblindas identitet varierar mera än hos döva och dåligt hörande. För det mesta upplever de att de hör till teckenspråkiga eller dövblinda. De är tillsammans med döva, dövblinda och hörande personer. De kommunicerar med tal, teckenspråk eller skrift, helt enligt situationen. Av alla de som deltog i forskningen upple-

ver 90% att de kan finska och 82% att de kan teckenspråk bra eller medelmåttigt. Hörselskadade tycker alltså att de är tvåspråkiga.

Jämförelsen av olika grupper av hörselskadade visar, att de dåligt hörande kan finska och döva teckenspråk samt tecknat tal bättre.

I de dövas grupp sade de unga att de kan finska sämre än sina äldre gelikar. I stort upplevde kvinnorna att de hade bättre språkkunskap än vad männen upplevde.

Familjen

I alla grupper var kvinnorna för det mesta gifta och männen ogifta. Maken/makan till den döva är ofta också döv. De dåligt hörandes part är hörande. Oftast bor de svarande med familj. Männen bor dock oftare ensamma eller med föräldrarna. Av de dövblinda bor männen ofta ensamma och kvinnorna med familjen.

Arbetet

Döva och dåligt hörande är oftast arbetstagare och dövblinda pensionärer. Av de som arbetade var få tjänstemän, bara 11%. Av de döva

som fötts på 1970-talet fanns det fler tjänstemän än arbetstagare. Majoriteten av tjänstemännen var kvinnor. 16,5% av de svarande var arbetslösa.

Lägst är arbetslösheten bland dövblinda. Majoriteten av dem var dock pensionärer eller samtidigt pensionärer och arbetslösa.

Fritiden

På sin fritid deltar de hörselskadade framförallt i verksamheten bland sina egna organisationer och föreningar. Döva är alltså med i Dövas föreningar och Dövas förbund, de dåligt hörande i Hörselvårdsförbundet och dövblinda i Finlands Dövblinda rf.

I föreningsverksamheten träffar man framförallt andra representanter för hörselskadade. De dåligt hörande anser dessutom att intressebevakningen är viktig.

Särskilt de dövblinda deltar i församlingens och annan andlig verksamhet. Döva deltar i andlig verksamhet någon gång i månaden eller några gånger i året. Majoriteten av de dåligt hörande deltar inte alls i andlig verksamhet.

Individuella skillnader i livssituationer

Enligt denna forskning är en hörselskadad i **genomsnitt** en 30-årig döv kvinna, som har fått sin skada före fyra års ålder p.g.a. sjukdom.

Hon är gift med en döv och har två hörande barn. Hon arbetar i ett yrke som arbetstagare, läser mycket på sin fritid, ser på TV, idkar sport och tillbringar sin tid i dövas föreningsverksamhet eller annars med andra döva. Hon deltar inte i församlingens eller annan andlig verksamhet.

Dylika genomsnittsmänniskor finner man knappast, då de svarande skiljer sig ifrån varandra enligt hörselskada och åldersgrupp samt kön. Skillnader kan även förklaras med hörselskadans svårighetsgrad och de skillnader i kommunikationssätt det medför, men också andra faktorer inverkar.

I denna forskning satte man sig inte alls in i de svarandes utbildning. Det kan också vara en förklaring till skillnaderna. Som en del av det större forskningsprojektet vid specialpedagogiska institutionen undrsöks utbildningen och dess påverkan på livsgången. □

Fem frågor

1. Namnge Finlands presidenter
2. Var finns Hugo Simbergs målning Den skadade ängeln?
3. Vad blev den olympiska guldmedaljörinnan i paddling 1952 Sylvi Saimo senare känd för?
4. Vem fick Nobels fredspris 1999?
5. Var finns Hawaii?

Svar:

1. K:J. Ståhlberg (1919-25), L.K. Relander (1925-31), P.E. Svinhufvud (1931-37), K. Kallio (1937-30), R. Ryti (1940-44), C.G.E. Mannerheim (1944-46), J.K. Paasikivi (1946-56), U.K.Kekkonen (1956-82), M. Koivisto (1982-94) och M. Ahtisaari (1994-2000). Finlands följande president inleder sin period 1.3. 2000.
2. Den skadade ängeln finns i Tammerfors Domkyrka. Simberg målade även Dödens trädgårds girlandbärare, valvets ornament och i dess mitt en orm med ett äppel i munnen.
3. Sylvi Saimo verkade som Agrarförbundets riksdagsledamot (nuv. Centern)
4. Organisationen Läkare utan gränser fick Nobels fredspris 1999
5. Hawaii är en liten ögrupp i mitten av Stilla Havet. Hawaii hör till USA. □

Usher-ungdomar i Uleåborg förbereder sig för euro-tiden

Raili Karisaari

Inom Uleåborgs område har unga dövblinda grundat en ny grupp med 6 dövblinda. Nästan alla är teckenspråkiga och har usher. De är 25-30 år gamla. Med är också familjemedlemmar. Två av klubbmedlemmarnas parter är utlänningar. Det förekommer inte kommunikationsproblem, då de också är teckenspråkiga och döva.

Gruppen samlas en gång i månaden hemma hos någon. Den grundades först på hösten, så verksamheten håller ännu på att forma sig. Hittills har mötena varit främst klubbmöten. Man har själv stått för kostnaderna.

Ungdomarnas målsättning är att sätta igång med mångsidiga selsättningar, som man har både nytta och nöje av. De är intresserade av mycket. På första plats är datteteknik.

Ett annat intresseområde är idrott. Stavgångsutflykter och konditionsträning är idrottsformer som är

omtyckta. Idrottsinstruktören vid Uleåborgs stad **Mikko Kotila** försöker ordna med tidtabeller, så att de också passar de unga. Han är också döv. Gruppen vill samarbeta och tillbringa även tid med usherunga i skolåldern.

Pengar är ett stort problem. All meningsfull fritidsverksamhet kräver resurser. Regionsekreteraren **Hilkka Kälkäinen** funderar på olika investeringsmöjligheter.

Meningen är, att gruppens verksamhet skulle utvidgas till en landsomfattande verksamhet. Det finns i tanken att ordna ett landsomfattande evenemang för usherungdomar. Platsen är inte klar än, men man har tänkt på någonstans på Uleåborgs eller Lapplands område.

Euron får ungdomarna att tänka

I början av december samlades de unga hos regionsekreteraren. Te-

På bilden från vänster Vesa Pikkuhookana och hans fru Zuhura, Leila Rytimaa, Virve Salmela, Leena Jäntti. Leila Lappea, Päivi El Gharb, regionsekreterare Hilikka Kälkäinen, Jere El Gharb med Amico i famnen. (Foto: R. Karisaari)

mat var euro-valutan, som inträder år 2002 och gör att vår valuta marktas bort. Vi har ännu två år på oss att vänja oss vid den nya valutan. För den äldre generationen känns det konstigt att ta ibruk en ny valuta, rentav skrämmande.

– Hur lär jag mig urskilja de olika mynten?

– Hur skall jag veta vilken sedel jag har i handen?

Ungdomarna förhåller sig mera modigt till saken. De flesta av dem är vana med att använda olika valutor, när de har rest utomlands. Utseendet på den nya valutan väckte snarast nyfikenhet.

– Var trycks dessa pengar? – Varför finns det så många valörer?

Ungdomarna är bekymrade, vilka förändringar som sker i vårt samhälle när marken övergår i euro. Förlorar vi med marken också andra kännetecken, såsom vår flagga och vår nationella stämpel. Och hur går det med Finlands självständighet. Blir våra barn européer istället för finländare. På vilket språk undervisas våra barn i framtiden?

Man bekymrade sig också för, om vårt socialskydd blir allt mer lik de andra EU-ländernas. Finland har ju ett mångsidigt och täckande socialskydd jämfört med många andra EU-länder. I den livliga diskussionen kom det fram en omsorg om barnens framtid och familjernas inkomst. □

Vem är Årets Kulturperson?

Omnämmandet som Årets Skribent blir historia. Nu väljs Årets Kulturperson 1999. Det kan vara fråga om vem som helst dövblind, som år 1999 på något sätt deltagit i skapandet av kultur för dövblinda. Det kan vara fråga om litteratur, bildkonst, musik, danskonst, formgivning, eller något annat kulturområde.

Känselsprötet meddelar nu om omröstningen av Årets Kulturperson. Vem tycker Du är en lämplig person till Årets Kulturperson 1999.

Sänd in namnet på din kandidat på ett postkort. Motivera också ditt val. Sänd in ditt svar till Känselsprötets före 21 februari. Du kan skriva med punkter eller bokstäver.

Vem som blir Årets Kulturperson offentliggörs på vårmötet och den personen får ett vandringspris för ett år. Nu skall alla rösta, vi väntar på era svar!

Känselsprötet/Raili Karisaari
Nylandsgatan 28 A
00120 Helsingfors

TUNTOSARVI 26.årgången, ISBN 0358-2280

Utgivare: Finlands Dövblinda rf., Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors.
Telefon (09) 5495 350. Texttelefon (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Chefredaktör: Katri Pyykkö **Redaktör:** Raili Karisaari

Redaktionsråd: Unto Honkanen, Vieno Hyttinen, Ulla Kungas,
Merja Rouhiainen, Ritva Väisänen, Raili Karisaari, Katri Pyykkö.

Årgång 150 mk. Tidningen utkommer 11 gånger om året med storskrift, punkter, som långsamt ljudband, som video samt och svenskspråkig översättning.